

Cicle de conferències

La fotografia parla de revolucions

Dirigit per Laura Terré

«La fotografia parla de revolucions» és un cicle de conferències i taules rodones que té com a objectiu analitzar la relació entre la fotografia – en tant que mitjà de representació, agitació, propaganda i informació – i el fenomen revolucionari. Diferents fotògrafs que han estat testimonis o protagonistes en algun procés revolucionari, juntament amb experts que han dut a terme projectes de recerca amb la imatge, analitzaran i reflexionaran sobre l'estètica i la història d'onze revolucions, des de la Comuna de París de 1871 fins a les recents revolucions que hem pogut seguir a través de les xarxes socials i els mitjans de comunicació.

Quin paper i quina finalitat va tenir la fotografia en cadascuna d'aquestes deu revolucions? En uns casos es va utilitzar com a testimoni o com a mètode d'anàlisi social; en d'altres, com a prova delatora per a la purga contrarevolucionària mentre els nous poders revolucionaris hi recorrien com a eina d'agitació i propaganda, els fotògrafs revolucionaris com a territori de lluita i els pobles, com a prolongació de l'experiència revolucionària. És per això que en cada cas els trets estètics són diferents.

La fotografia té la capacitat d'adaptar-se a les noves tecnologies de la imatge i la comunicació, i ha servit de suport i d'eina per amplificar i conduir la intenció comunicativa de qui l'ha utilitzada. Així, cada cas servirà d'exemple dels condicionants estètics, tècnics i ideològics, com també de les diverses finalitats per a les quals ha estat emprada: des de les targetes postals editades durant la Comuna de París i els cartells constructivistes de l'*agitprop* comunista de la Revolució Russa; passant pels diaris murals de la gràfica anarquista espanyola; els diaris que van difondre les fotografies de la resistència dels txecs davant els tancs russos; els llibres d'autor que van destapar les històries revolucionàries ocultes a la Xina; fins a Internet, el mitjà contemporani que ens va donar a conèixer el progrés de la Primavera Àrab. La difusió ha anat modelant la forma i el contingut de la imatge, perseguint la mirada enfervorida de qui s'ha vist implicat en la causa o, per contra, la mirada horritzada de qui tem el final de la seva estabilitat. Fins i tot aquelles fotografies clandestines que es van ocultar durant anys acaben irrompent per respondre les nostres preguntes.

El propòsit d'aquest cicle és, doncs, confrontar-nos una vegada més amb el paper de la fotografia a l'hora d'explicar el món.

Laura Terré

Dates
Entre octubre de 2021 i gener de 2022, els dimarts: 5, 19, 26 (octubre); 9, 16, 23, 30 (novembre); dijous 2, 14, 21 (desembre); i 11 (gener)

Hora
19 h (excepte els dies 5.10 i 19.10)

Traducció simultània al castellà en els casos en què la intervenció es realitzi en un altre idioma.

kbr.fundacionmapfre.org

**05.10
2021** **Mathilde Larrère**
**Fotografies de la Comuna,
fotografies de Versalles:
la batalla de les imatges**

20 h, online

La Comuna de París, el primer esdeveniment històric àmpliament fotografiat, donà lloc a una veritable batalla d'imatges i redoblà el conflicte entre (de manera esquemàtica) els *communards* i els *Versaillais*. Els dos fronts van ser capaços d'aprofitar aquest mitjà, acabat pràcticament de néixer, per posar-lo al servei de les seves respectives estratègies polítiques, jugant, òbviament, amb les limitacions tècniques de l'època. La conferència analitzarà la producció, difusió i recepció d'aquestes fotografies, a més de la instrumentalització a què se les va sotmetre a partir de 1871.

(Intervenció en francès amb traducció simultània al castellà).

Mathilde Larrère (París, 1970) és professora investigadora a la Universitat Gustave Eiffel i especialista en les seqüències revolucionàries del segle XIX a França, així com en citacions contemporànies de les revolucions en els moviments socials.

**19.10
2021** **Nicolas Liucci-Goutnikov**
**Fotografia i factografia
a l'URSS d'entreguerres**

20 h, online

Donant una nova forma al futurisme de la dècada de 1910, el Front d'Esquerra de les Arts (LEF) es va formar el 1922 entorn de la figura central de Vladimir Mayakovski. Principal impulsor de l'«art d'esquerra», el grup va romandre actiu fins a 1928. Les seves revistes *LEF* (1923-1925) i més endavant *Novyi LEF* (1927-1928) es van convertir en una plataforma per a la innovació teòrica i pràctica avançada, promovent en particular la «factografia». La fotografia esdevé una de les majors preocupacions del grup, sota el lideratge d'Aleksandr Ródchenko.

(Intervenció en francès amb traducció simultània al castellà).

Nicolas Liucci-Goutnikov (ciutat, data) és conservador del Musée National d'Art Moderne, Centre Pompidou, on dirigeix la Biblioteca Kandinsky. Doctor en filosofia de l'art, ha coordinat diverses exposicions de recerca, entre les quals *Politiques de l'art* (2016), *L'œil écoute* (2017) i *Histoire(s) d'une collection* (2018). Ha comissariat, entre d'altres, *Haegue Yang. Lingerings Nous* (2016), *KOLLEKTSIA! Art contemporain en URSS et en Russie 1950-2000* (2016), *Daniel Buren. Projections/Retrojections. Travaux in situ* (2017), *Isidore Isou* (2019), *Rouge. Art et utopie au pays des Soviets* (2019) i *James Coleman* (2021). És responsable del programa de recerca «La Rússia del segle XX».

**26.10
2021** **Andrés Antebi**
**Un breu fulgor. Imatges de la
revolució social a Barcelona,
1936-1937**

19 h, presencial i online

Les fotografies, fotomuntatges i publicacions que va posar en circulació el moviment anarquista en el procés revolucionari que va liderar a Barcelona durant els primers mesos de la Guerra Civil espanyola van constituir un sòlid contrapès a la imatge estigmatitzadora que la burgesia havia anat construint del moviment obrer, pàgina a pàgina, des de finals del segle XIX. Amb aquest objectiu, l'Oficina d'Informació i Propaganda de la CNT-FAI, situada a la seu de Foment del Treball a la Via Laietana, confiscada a la patronal, va crear una «barricada gràfica» convocant càmeres de tota mena: des d'entusiastes militants vingudes d'altres països europeus com Kati Horna o Margaret Michaelis fins a fotoperiodistes locals de renom, paradoxalment molt allunyats de l'ideal llibertari, com Antoni Campañà o Carlos Pérez de Rozas Masdeu.

Andrés Antebi (Buenos Aires, 1971) és antropòleg, investigador i documentalista especialitzat en reivindicacions ciutadanes pel dret a la ciutat. Des de 1999 codirigeix l'Observatori de la Vida Quotidiana (OVQ). Ha impulsat nombroses exposicions i publicacions al voltant de l'exploració del vincle entre fotografia, memòria i ciutat, com són ara *Cops de gent. Crònica gràfica de les mobilitzacions ciutadanes a Barcelona, 1890-2003* (2005); *Tràgica, roja i gloriosa. Una setmana de 1909* (2010); *Ikunde. Barcelona, metròpoli colonial* (2017); o *Ifni, la mili africana dels catalans* (2019). Coordina el projecte de recerca «Gràfica obrera i anarquista (1870-1939)».

**09.11
2021** **Robert Pledge**
**La Xina 1966-1976: la revolució
dins de la revolució fotogràfica
per Li Zhenheng**

19 h, presencial i online

Durant la Revolució Cultural, la Xina es va convertir en un teatre en el qual participava el públic, des del pagès més pobre que assistia a una «sessió de lluita» i l'«enemic de classe» obligat a fer una reverència de noranta graus en un gest humiliant, fins als rebels, els contrarevolucionaris, la Guàrdia Roja i la vella guàrdia. Portant braçalets, banderes, pancartes, pòsters amb grans caràcters i petits «Llibres vermells» convertits en *attrezzo*, l'escenari estava dominat per la presència d'una diva indivisible, envoltada de milions d'extres, alguns dels quals cridaven mentre d'altres eren silenciosos. Molts van acabar morint.

A través de la lent de Li Zhenheng, la gent i les ocurrences, copsades en pel·lícula en blanc i negre i amb càmeres de 6 x 6 mm i 35 mm, es converteixen en quelcom personal i universal. Nascut a la província de Liaoning el 1940, Li va estudiar cinema abans de començar la seva carrera de dinou anys com a fotògraf per al diari *Heilongjiang Daily*, del nord-est de la Xina.

(Intervenció en anglès amb traducció simultània al castellà).

Robert Pledge (Londres, 1942) va obrir-se camí en el món del periodisme i la fotografia com a especialista en temes africans. El 1976 va ser cofundador de Contact Press Images, una agència de fotografia dedicada a projectes de llarga durada de ressò internacional. Ha comissariat grans exposicions de fotografia arreu del món. També ha estat editor de llibres cèlebres com *Red-Color News Soldier*, amb el fotògraf de la Revolució Cultural xinesa Li Zhenheng (2003), i *44 Days: Iran and the Remaking of the World*, amb el fotògraf estatunidenc David Burnett (2009). Actualment desenvolupa el projecte titulat *9/11 or the Death of a Revolution: Chile 1973*.

**16.11
2021** **Leigh Raiford**
**Aparentar ser lliures:
la fotografia i el Black Power**

19 h, online

Des de la seva introducció als Estats Units el 1839, la fotografia ha estat alhora un indret cultural per a la subjugació i una tecnologia per a l'alliberament. Els americans negres van entendre perfectament quins eren els desavantatges i quines les possibilitats del mitjà i ja fa temps que han adoptat la fotografia per representar-se a si mateixos des de la seva pròpia perspectiva mentre desafien la lògica visual antinegra. Des del retrat fins a les fotografies de violència institucional i des de la documentació de les protestes fins a les instantànies fetes en moments de celebració, la fotografia ofereix als afroamericans una oportunitat per reclamar, reparar, refer i reimaginar la vida negra en l'imaginari nacional i internacional. Aquesta presentació examinarà el paper especial que ha jugat la fotografia en les hàbils pràctiques visuals del

Partit Pantera Negra i situarà aquest moviment en el context més ampli de la història de la fotografia com a mitjà per expressar els anhels de llibertat de la comunitat negra, des de l'abolició de l'esclavitud fins al Black Lives Matter.

(Intervenció en anglès amb traducció simultània al castellà)

Leigh Raiford (New Haven, Connecticut, 1972) és professora adjunta d'Estudis Afroamericans a la Universitat de Berkeley (Califòrnia), on imparteix classes, investiga, comissaria exposicions i escriu sobre raça, gènere, justícia i visualitat. És autora d'*Imprisoned in a Luminous Glare: Photography and the African American Freedom Struggle*; i coeditora, amb Heike Raphael-Hernandez, de *Migrating the Black Body: Visual Culture and the African Diaspora*; i de *The Civil Rights Movement in American Memory*, amb Renee Romano.

**23.11
2021** **Paul F. Goldsmith**
**La influència duradora de la
Primavera de Praga i la invasió
soviètica. Una mirada a la connexió
personal d'un fotògraf amb la
Història, i la ressonància de les
imatges abans, durant i després
de la invasió de l'agost de 1968**

19 h, online

Paul F. Goldsmith descriurà les experiències que va viure com a fotògraf estatunidenc de dinou anys a Praga l'agost de 1968, el dia de la invasió soviètica, a més del context històric en què s'esdevingué. Així mateix, analitzarà com imatges procedents de múltiples fonts van afectar el desenvolupament de la Primavera de Praga, un moment dedicat a liberalitzar el govern centralitzat de Txecoslovàquia. També parlarà sobre l'inevitable conflicte amb la Unió Soviètica i la seva determinació a mantenir el control sobre el Bloc Occidental. Per acabar, abordarà la contínua influència de les fotografies fetes per Josef Koudelka a Praga el 1968.

(Intervenció en anglès amb traducció simultània al castellà).

Paul F. Goldsmith (San Francisco, 1949) és advocat i fotògraf. Les fotografies que va fer a Praga el 1968 han estat àmpliament col·leccionades i exhibides. L'Art Institute of Chicago, el Museum of Fine Arts de Houston i el Museu Nacional Txec compten amb fotografies seves. Així mateix, ha publicat *Prague 1968* i els seus treballs han estat inclosos en revistes de fotografia i al llibre sobre la invasió russa del reconegut periodista txec Josef Pazderka. Goldsmith compagina la seva feina en un bufet d'advocats amb el voluntariat i la fotografia.

**30.11
2021** **Pepe Baeza**
**La fotografia en la revolució
portuguesa de 1974**

19 h, presencial i online

A partir d'una breu introducció sobre el context històric, els antecedents i els fets revolucionaris del 25 d'abril de 1974 a Portugal, s'abordaran les diverses formes en què es van representar fotogràficament els esdeveniments d'aquest dia històric i els dies posteriors. Aquesta anàlisi s'establirà des de l'especificitat de les retòriques originals o adaptades, des de l'accés dels fotògrafs als fets i des dels objectius perseguits pels reporters gràfics locals i estrangers, i pels mitjans per als quals treballaven en la selecció i distribució del material gràfic produït. També s'analitzaran les imatges d'aquests dies en relació amb altres discursos fotoperiodístics en situacions de crisi similars. Es tractarà, especialment, la visió de la revolució portuguesa del fotògraf català Paco Elvira, un dels primers reporters del nostre país que va treballar com a enviat especial en zones en conflicte.

Pepe Baeza (València, 1955) és fotògraf i editor gràfic. Treballa com a periodista i és doctor en Ciències de la Informació per la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). Ha estat professor durant vint-i-cinc anys a la facultat de Ciències de la Comunicació de la UAB, a la Universitat Pompeu Fabra i en diversos centres d'ensenyament de la imatge; redactor en cap de fotografia i edició gràfica de *La Vanguardia* (1990-2015); i fotògraf i editor gràfic d'*El Periódico de Catalunya* (1984-1990). El 2006 va codirigir el curs de postgrau «ED-FOTO» de la UAB i és autor del llibre *Per una funció crítica de la fotografia de premsa* (2001, 2003). Actualment coordina la secció «Imatges» de *Le Monde diplomatique* en espanyol.

**02.12
2021** **Cristina Vives**
**Cultura i contracultura en la
fotografia de la revolució cubana.
En cerca del subjecte revolucionari**

19 h, presencial i online

Els joves (...) només aporten instints saludables. Pretendre construir una doctrina o teoria sofisticada per sobre d'aquests instints és com voler empeltar un roure en una margarida. Com sostenir el roure? I més important encara, com evitar aixafar la margarida?

Theodore Roszak, *El naixement d'una contracultura*, 1968

El drama que comporta viure una revolució només podrà ser explicat fefaentment pels seus protagonistes, perquè en un cas així no hi ha succedanis. I per explicar-ho amb un cert grau d'objectivitat, caldrà distanciar-se dels fets, la qual cosa afegirà una dosi de subjectivitat. Així es construeixen les històries: entre el fet i la seva versió diferida. La revolució cubana de 1959 ha obligat a tots els involucrats a viure aquest drama fins avui. Cada història personal és única, perquè el seu abast i efectes varien segons la pertinença a determinat sector social, generació, bagatge cultural, aspiracions o, simplement, segons el paper que li toca jugar en una

macrohistòria. Però si alguna cosa comuna ens ensenyen les revolucions és que o se n'és part o se n'està exclòs irremissiblement. La fotografia documental a Cuba representa aquesta història farcida de construccions i omissions.

En aquesta conferència s'intentarà rastrejar el subjecte fotogràfic cubà a partir de la dècada de 1960, allà on va ser vist o on va ser ocultat: les peces soltes d'un trencaclosques inconclús.

Cristina Vives (l'Havana, 1955) resideix i treballa a l'Havana. És comissària i crítica d'art. Llicenciada en Història de l'Art per la Universitat de l'Havana i becària al J. Paul Getty Center de Los Angeles (1994 i 1995). És coautora de *Memoria. Artes visuales cubanas del siglo XX* (2002) i autora de textos crítics sobre art i fotografia i de cinc monografies: *Korda. Conocido y desconocido* (2008); *I Insulted Flavio Garcíandía in Havana* (2009); *José A. Figueroa. Un autorretrato cubano* (2010); *Nkame. Belkis Ayón* (2010); *El espacio inevitable. Alexandre Arrechea* (2014); i *Behind the Veil of a Myth. Belkis Ayón* (2018). Entre el 1989 i el 2010 va rebre cinc premis nacionals de curadoria. El seu darrer comissariat és *Belkis Ayón. Colografías* (MNCARS, 2021-2022).

**14.12
2021** **Pilar Aymerich, Judith Prat
i Isabel Segura Soriano**
Vindicació feminista, 1976

19 h, presencial i online

A la primavera de 1976, el moviment feminista va fer eclòsió i s'expandí a través de les Jornades Catalanes de la Dona i de la revista *Vindicació feminista* (1976-1979). Com en tota revolució, en el moviment feminista hi ha molta festa i la fotògrafa Pilar Aymerich participa i dona compte dels nous subjectes festius i dels debats que generen. Debats i accions que han tingut continuïtat en el temps i que, a través de Judith Prat, s'han reprès i reformulat amb la voluntat de crear noves representacions, nous imaginaris.

Pilar Aymerich (Barcelona, 1943) estudià direcció i interpretació teatral a l'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual (EADAG) de Barcelona i fotografia als Estudis Raphael (França) i a Londres. El 1968 tornà a Barcelona, on s'especialitzà en retrat, reportatge social i teatre. El 2005 va rebre la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya.

Judith Prat (Altorción, Osca, 1973) és una fotògrafa documental interessada en temes relacionats amb els drets humans. Tots els seus treballs tenen una marcada perspectiva de gènere. Les seves fotografies s'han publicat en mitjans importants com *The New York Times*, i ha exposat al Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía de Madrid, al Palau Robert de Barcelona, a PhotoEspaña i en altres seus internacionals.

Isabel Segura Soriano (Barcelona, 1954) és historiadora, investigadora i comissària d'exposicions. Entre altres llibres, ha publicat *Cuines de Barcelona. El laboratori domèstic de la ciutat moderna, 1859-1976* (2018) i *Barcelona feminista, 1975-1988* (2019), i és l'editora de *Barcelona. Fotògrafes/fotògrafas* (2020).

**21.12
2021** **Susan Meiselas**
**Nicaragua: reflexionant
cap endarrere i cap endavant**

19 h, presencial i online

Susan Meiselas compartirà una narrativa visual traçant la producció i circulació de les seves imatges de Nicaragua després de la insurrecció popular del juny de 1978 i el moviment que va fer caure Somoza el juliol de 1979. La presentació cobrirà diversos projectes en què Meiselas torna a examinar aquestes fotografies i inclourà dues pel·lícules que recullen testimonis nicaragüencs en el desè i vint-i-cinquè aniversari dels fets, respectivament: *Imatges d'una revolució* (1991) i *Re-emmarcant la història* (2004). La seva última revisió es va crear com a resposta al moviment de resistència estudiantil després dels fets ocorreguts l'abril de 2018. Meiselas aportarà documentació de diverses plataformes –mitjans internacionals, exposicions i intercanvis lliures per Internet– que tenen com a focus la seva transcendental obra de 1981 *Nicaragua*, que continua generant diàleg, a més de les seves pròpies reflexions.

(Intervenció en anglès amb traducció simultània al castellà).

Susan Meiselas (Baltimore, 1948) és fotògrafa documental, resideix a Nova York i és membre de Magnum Fotos. És autora de *Strippers de Carnaval* (1976), *Nicaragua* (1981), *Kurdistan: a l'ombra de la Història* (1997) i *Trobades amb el Daní* (2003), entre altres publicacions. Meiselas és coneguda per documentar qüestions relatives als drets humans a Llatinoamèrica. És la presidenta de la Fundació Magnum.

**11.01
2022** **Samuel Aranda i Anna Surinyach**
**La Primavera Àrab
(2010-2012)**

19 h, presencial i online

El 2012, Samuel Aranda va guanyar el premi World Press Photo amb una imatge feta el 2011 durant les revoltes al Iemen: la Fàtima abraçant el Said, el seu fill ferit, en una mesquita transformada en hospital de campanya. La imatge, segons el jurat del World Press Photo, « resumeix el que s'esdevingué durant la Primavera Àrab, no només al Iemen sinó també a Tunísia, Líbia, Egipte i Síria ». Pot una imatge resumir el que ha passat durant unes revoltes que encara no s'han acabat? Com es van fotografiar les protestes més mediàtiques que s'han viscut mai? Quin va ser el pes real de les xarxes socials en aquesta revolució batejada com « Revolució 2.0 »?

Anna Surinyach conversarà amb Samuel Aranda per analitzar i intentar buscar respostes a totes aquestes qüestions.

Samuel Aranda (Santa Coloma de Gramenet, 1979) treballa documentant conflictes, migracions i temes socials. De manera habitual ho fa per a *The New York Times* a l'Orient Mitjà, Europa i Àfrica. També ha cobert el Pakistan, el Líban, Egipte, el Iemen, Colòmbia, la Xina i Transnístria per a *National Geographic*, *Stern*, *Le Monde* i *El País Semanal*, entre d'altres. Va obtenir el premi World Press Photo en la categoria Photo of the Year (2012) per una imatge feta durant l'aixecament iemenita per a *The New York Times*.

Anna Surinyach (Barcelona, 1985) és periodista i fotògrafa documental. El seu treball, publicat en mitjans de comunicació nacionals i internacionals, s'ha centrat a documentar moviments de població i en temes relacionats amb els drets humans. És cofundadora i editora gràfica de la revista *5W* i docent en diverses universitats. El 2020 va codirigir els curts documentals *#Boza* i *Misbah* i va guanyar el premi Desalambre, que ja havia rebut el 2019 per *Terra sense elles. La lluita de les dones per la terra a Amèrica Llatina* (2018), un multimèdia especial del qual va formar part.

KBr

Fundación **MAPFRE**

Barcelona Photo Center